

Дєєва Н.Е.,

д.е.н., професор

Прокопенко М.В.,

здобувач вищої освіти

Національний авіаційний університет, м. Київ.

БІХЕВІОРИСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Сьогодні ми маємо різні міждисциплінарні підходи до дослідження бухгалтерського обліку, одним з яких є біхевіористичний підхід. В українській літературі біхевіористичний підхід не знайшов необхідного відбитку, що можна пояснити низкою причин. Також ми досліджували вклад всесвітньо відомих зарубіжних дослідників у розвиток та формування біхевіористичного підходу до бухгалтерського обліку, оцінили перспективу розвитку цього напрямку в українському бухгалтерському обліку.

Ключові слова: біхевіоризм, біхевіористичний підхід, бухгалтерський облік, теорія бухгалтерського обліку, податковий облік.

У сучасній системі економічних знань біхевіористичний підхід отримав визнання в багатьох науках, у тому числі і в бухгалтерському обліку. Своїм корінням біхевіористичний підхід йде в один з основоположних напрямів у психології - біхевіоризм. Засновником біхевіоризму прийнято вважати Д. Вотсона, американського психолога початку ХХ ст.

Надалі біхевіоризм трансформувався в необіхевіоризм у роботах Е. Толмена, К. Халла, Б. Скіннера, а згодом вийшов за рамки психології і став застосовуватися в економічних, технічних та ін. науках.

Основні завдання біхевіористичного бухгалтерського обліку полягають у поясненні та передбаченні людської поведінки у всіх можливих службових ситуаціях, вироблення способів на поведінку бухгалтерів, а через них — на всіх осіб, зайнятих у господарській діяльності економічного суб'єкта.

Звідси основна мета біхевіористичного бухгалтерського обліку - визначення впливу інформаційного змісту переданого повідомлення на поведінку бухгалтера. Біхевіористичний підхід надає особливого значення релевантності у рішенні. Інформація може впливати на процес прийняття рішень бухгалтером. Теоретичні основи з цього питання були закладені в роботах Т. Р. Дікмана, М. Гіббінса та Р. Свірінга.

Зазначимо, що біхевіористичні дослідження проводяться як у бухгалтерському фінансовому, так і у бухгалтерському управлінському обліку.

Мета бухгалтерського фінансового обліку, як відомо, - це складання та надання бухгалтерської фінансової звітності. Біхевіористичний підхід допомагає уявити будь-яку інформацію, що формується в обліково-аналітичному процесі, у зручнішому вигляді для різних груп користувачів, але це не єдиний спосіб його застосування.

Біхевіористичний підхід у рамках податкового обліку ґрунтується на дослідженні різних аспектів професійного судження і процесу прийняття рішень. Х. Ейнхорн та Р. Хогарт у роботах 1981-1982 та 1987 рр. запропонували загальний процес прийняття рішень для обробки інформації людиною в декілька етапів: ідентифікація інформації, оцінка, дія, зворотний зв'язок/навчання.

В основі завдань формування податкового ухвалення рішення лежить ряд процесів: визнання податків, внутрішня та зовнішня ідентифікація відповідних податкових законів, проведення детального аналізу авторитетних джерел у контексті формулювання альтернатив для податкової звітності, а також судження або вибір між рекомендаціями та альтернативами.

У розвиток біхевіористичного податкового обліку великий внесок зробили С. Є. Бонер, Б. Спілкер, С. Б. Клойд, К. А. Кадоус, Д. Ханно та Дж. Віолетт. Загалом цей напрямок біхевіористичних досліджень є актуальним та розвивається в даний час.

Відомі німецькі вчені М. Р. Гілленкірч і С. М. Арнольд не лише узагальнюють біхевіористичні дослідження в фінансовому, управлінському та податковому обліку, а також формують рамки біхевіористичних досліджень.

Так як біхевіористичні дослідження у бухгалтерському обліку продовжуються і в даний час, то рамки досліджень розширюються та торкаються нових проблем.

Наприклад, біхевіористичний підхід можна застосовувати у соціальному обліку. Формування та подання звітів про корпоративну соціальну відповідальність є однією з цілей ведення соціального обліку. У даному контексті слід застосовувати біхевіористичний підхід, так як з його допомогою має можливість подати інформацію у більш зручному, доступному та зрозумілому вигляді для широкого кола користувачів.

Проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну наукову літературу, можна дати таке визначення біхевіористичного підходу щодо бухгалтерського обліку: біхевіористичний підхід до бухгалтерського обліку – це підхід, заснований на тому, що інформація, формується в обліковому процесі, впливає на судження та прийняття рішень її користувачами та на їх поведінку в цілому, якою можна керувати за допомогою різноманітних інструментів.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Birnberg J.G. A proposed framework for behavioral accounting research. Behavioral Research In Accounting. 2011. № 23. P. 1—43.